

Editorial

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

památky zahradního umění jsou velmi specifickou součástí památkového fondu. Jejich výjimečnost spočívá už v komplexnosti celého uměleckého oboru, ve kterém se spojuje dokonalost přírody s tvůrčími schopnostmi umělců mnoha různých zaměření. Tyto památky nemají svou definitivní podobu, kterou by bylo možné „zakonzervovat“. Mění se každou minutu, hodinu, rok, staletí. Jejich škála je rozkročena od komorních zahrad v rajských dvorech po rozsáhlé areály krajinářských parků. Přirozený reliéf krajiny je v nich přetvořen, nebo v mnoha případech alespoň doplněn cestami, vodními prvky, květinovými záhony, skupinami dřevin, drobnými stavbami a dalšími detaily, čímž vzniká harmonický celek odrážející estetické názory a životní styl příslušné doby. Ideový záměr architekta je ale pouze počátkem. Až následující neustálý dialog lidské vůle a dynamiky přírodních procesů formuje výsledné dílo. Proto je pro zachování kulturních hodnot památek zahradního umění zásadní kontinuální a vysoce kvalifikovaná péče. Ten, kdo pečuje, totiž zároveň vytváří nový a nový obraz dané památky, obraz, který je vnímán, poznáván a hodnocen, pomáhá vytvářet vztah. Aktuální podoba díla a jeho další vývoj závisí na dlouholeté práci zahradníků předávajících si zkušenosti z generace na generaci. Zahradky a parky jsou tedy živou památkou nejen díky přírodní složce v jejich kompozici, ale také díky nutnosti nepřetržitě aktivní přítomnosti člověka. Toto číslo časopisu by vám chtělo přiblížit alespoň některé stránky této mnohovrstevnaté problematiky.

Úvodní statě Lubomíra Zemana, Davida Tuma, Petra Havlanta a Romana Zámečnicka přinášejí prostřednictvím popisu konkrétních zahrad a parků komplexnější pohled na jednotlivé fáze vývoje zahradního umění od velkolepých zahrad raného baroka po městské parky první republiky. Dobře ukazují pestrost jednotlivých funkčních typů těchto památek. Zaměřují se zároveň na řadu zajímavých detailů podtrhujících individualitu jak tvůrců, tak i konkrétních majitelů. Jaromír Tlustý nás následně přivádí do zahradního zákulisí, respektive mezi zahradníky formující svou každodenní práci aktuální vzhled svěřených kompozic. Přibližuje cestu za vysněnou pozicí vrchního zahradníka i skutečnost, že ji často zastávaly velice tvůrčí osobnosti. Obzvláště pečlivě se museli starat o sbírky subtropických rostlin, které bylo nutné chránit před mrazivým počasím – a rovněž představení tohoto fenoménu je věnován příspěvek. Díky článku manželů Krejčířkových je pak možné sledovat jednotlivé kroky náročného procesu obnovy památek zahradního umění, konkrétně zahrady v areálu hospitalu Kuks. Tématu „znovuzrození“ tohoto barokního areálu bylo věnováno předcházející číslo Zpráv, zde je ale obohaceno o další pohled. Při poznávání historických zahrad je dnes využíváno řady vědeckých metod. Dynamicky se rozvíjí například obor zahradní archeologie, již se věnuje autor dalšího příspěvku Jiří Janál. Mezi nejceněnější doklady o vývoji památek zahradního umění však patří dobové plány, vyobrazení či korespondence zainteresovaných osob. Díky péči řady pamětových institucí se je daří uchovávat a využívat, jak ukazuje článek Stanislavy Ottomanské. V závěru není opomenut ani význam práce s veřejností. Chceme-li po společnosti, aby památky zahradního umění chránila a chovala k nim úctu, je nutné přístupnou formou jejich hodnoty představovat všem generacím. Tomuto poslání se intenzivně věnuje Petr Hudec, který se snaží nabyté zkušenosti aktivně předávat.

Téma zahradní kultury je staré jako lidstvo samo a postupně se rozvíjelo do nesmírně košaté a pestré současnosti. Na našem území se nachází velmi cenný soubor památek zahradního umění. Zajištění jejich ochrany a rozvoje naráží na řadu překážek. Mnoho zahrad ztratilo své zahradníky, zahradnické řemeslo pozbylo svou prestiž. Lidem chybí povědomí o umělecké hodnotě zahrad a tím schopnost vnímat je a využívat k občerstvení své duše. Ztratili se také bohatí mecenáši a chybí společenská poptávka po investování omezených finančních prostředků právě do památek zahradního umění. Zvrátit tyto i další ztráty v malá a větší vítězství je nelehkým, ale krásným úkolem současné památkové péče.

Snahou NPÚ je prostřednictvím realizací řady vzorových obnov historických zahrad a parků ukázat jejich význam pro rozvoj konkrétního člověka, místa i regionu. Využívá k tomu již několik let pomoc evropských fondů. Aby byl tento proces obrody zahradní kultury úspěšný, je nutné do všech jeho fází vložit intenzivní komunikaci s veřejností. Je potřebné ji pro tento cíl „nadchnout“. Autoři článků se o to pokusili a já jím tímto děkuji. Věřím, že toto číslo bude pro čtenáře inspirací, najdou si tu svoji zahradu a budou se do ní pravidelně vracet, protože v zahradě je stále na co se těšit.

„My zahradníci žijeme jaksí do budoucnosti; kvetou-li nám růže, myslíme na to, že příští rok nám pokvetou ještě líp; a za deset let bude s toho smrčku strom. To pravé, to nejlepší je před námi. Každý další rok přídá vzrůstu a krásy.“ (Karel Čapek, Zahradníkův rok)

Ing. Lenka KŘESADLOVÁ, Ph.D.

Lenka Křesadlová

ZPRÁVY PAMÁTKOVÉ PÉČE 76 / 2016 / 5

OBSAH

IN MEDIAS RES: PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

- Lubomír Zeman*, Zámecká zahrada v Ostrově jako osmý div světa.
Ochrana historických prvků vodních systémů / 459
- David Tuma*, Bažantnice a obora u loveckého zámku Kozel u Štáhlav / 468
- Petr Havrlant*, Soubor pamětních a směrových kamenů v parku státního zámku v Hradci nad Moravicí a jeho ideová zahraniční předloha / 476
- Lubomír Zeman*, Lázeňské parky. Komponovaná léčebná krajina na příkladu tří západočeských lázeňských měst z 19. a počátku 20. století / 483
- Roman Zámečník*, Interpretace historického vývoje objektu zahradního umění. Městský park Žižkovy sady v Hradci Králové / 497
- Přemysl Krejčířík; Kamila Krejčíříková*, Obnova hospitální zahrady v Kuksu / 511
- Jaromír Tlustý*, Historický vývoj, architekti a vrchní zahradníci libochovické zámecké zahrady v 19. století / 516
- Lenka Křesadlová*, Teplomilné rostliny a stavby pro jejich pěstování v Květné zahradě v Kroměříži / 521
- Jiří Janál*, Archeologické výzkumy památek zahradního umění versus dobové ikonografické prameny. Několik zkušeností z Květné zahrady v Kroměříži / 530
- Stanislava Ottomanská; Eva Spěváková; Pavel Vaida*, Možnosti využití archivních zdrojů Národního zemědělského muzea (osobní fond Josef Kumpán) pro účely aplikovaného výzkumu / 535
- Petr Hudec*, Pro ten čas, který jsi své růži věnoval... Příklady dlouhodobého vzdělávání žáků základní školy v památkách zahradního umění / 542
- Martin Gojda*, Zdroje fotoleteckých a družicových dat pro evidenci nemovitých památek a péči o historickou krajinu / 546

RŮZNĚ

- Jubiläum PhDr. Jindřicha Nolla (*Radim Vrla*) 553/ Zemřel JUDr. Milan Princ (1926–2016) (*Bořivoj Navrátil, Lada Šlesingerová*) 554/ Aktuální poznatky k vybraným oblastem preventivní konzervace ve vztahu k mobiliárním fondům (*Barbora Kulhavá*) 556/

SEMINÁŘE, KONFERENCE, AKCE

- Desáté pracovní jednání zahradníků a specialistů Národního památkového ústavu (*Dagmar Fetterová*) 559/ Co je nového v Lomnici u Tišnova (*Dagmar Fetterová*) 560/ Hamilton znovuobjevený (*Martin Gaží*) 561/

RESUMÉ

Summary / 563